

Висновки. Таким чином, врахування усіх інформаційних потреб оперативного менеджменту і відображення їх в системі об'єктів інформаційного забезпечення сприяє своєчасному виявленню існуючих недоліків діяльності підприємства і усуває їх, що в свою чергу. Для виконання поставлених завдань необхідно: детально вивчити специфіку, структуру, технологію, організацію сільськогосподарського виробництва; визначити складові елементи системи інформаційного забезпечення виробничих підрозділів підприємства, як між собою, так і з менеджерами найвищого рівня; з'ясувати обсяги необхідної оперативної інформації та її обліковців.

Список використаної літератури:

1. Аналіз і контроль в управлінні сільськогосподарським виробництвом. / Гайдучий П.І., Габор С.С., Саблук П.Т., Стечишин В.В. – К.: Урожай, 1986. – 104 с.
2. Управление сельскохозяйственным производством: Учеб. пособие / Л.Д. За-левский, Н.А. Кононов, В.А. Хохлов. – К.: Выща шк., 1990. – 256 с.

УДК 339.92

БУХГАЛТЕРСЬКИЙ БАЛАНС НА ЗАСАДАХ ФІЗИЧНОЇ ЕКОНОМІЇ

Вороновська О.В.

Таврійський державний агротехнологічний університет

E. Voronovskaja. «Balance on the principles of physical economy». The fundamental provisions of the balance in the context of physical economy are examined. The structure of the balance on the basis of physical and subordinated to its requirements of political economy is offered.

E. Вороновская. «Бухгалтерский баланс на принципах физической экономии». Исследуются принципиальные положения баланса в контексте физической экономии. Предложена структура баланса на началах физической и подчиненной ее требованиям политической экономии.

Постанова проблеми. Глобальна економічна та екологічна криза, що охопила світ в останні роки, стала наслідком неспроможності існуючих концептуальних економічних засад гармонізувати суспільний розвиток у відповідності з природничими законами. Згідно до рекомендацій Конференції ООН з навколишнього середовища і розвитку (Ріо-де-Жанейро), за рішенням Кабінету Міністрів України розроблено проект Концепції сталого розвитку України. А це в свою чергу потребує балансового узагальнення процесів сталого розвитку соціально-економічних систем з позицій фізичної економії. Орієнтація економічного розвитку суспільства повинна бути направлена на заощадження та примноження енергетичного балансу Землі. Але сьогодні бухгалтерський баланс не висвітлює реальної економічної дійсності

Аналіз останніх досліджень. Роботи українських вчених: С. Подолинського, В. Вернадського, М. Руденка, В. Шевчука, Г. Кірейцева, В. Жука направлені на формування екологічно збалансованої економіки.

С.А. Подолинський перший порушив ідею індивідуального та суспільного збагачення, яке може досягатися завдяки акумулюванню сонячної енергії.

Академік В.І. Вернадського відкрив науці новий об'єкт обліку - живу речовину, а у своєму вченні про ноосферу розкрив форму організації взаємодії природи і суспільства [1].

Суттєвий внесок у розвиток української школи фізичної економії зробив М.Д. Руденко, який визначив і обґрунтував джерело абсолютної додаткової вартості та вивів формулу оптимального розподілу ресурсного потенціалу [3].

На думку В.О. Шевчука «визначальним напрямом формування інформаційного забезпечення аналізу процесів сталого розвитку стає модифікація бухгалтерського балансу на засадах фізичної та підпорядкованої їй вимогам політичної економії. Йдеться про найзагальніші основи облікової методології, що поєднують: з одного боку, канонічний баланс та типи змін, що відбуваються в ньому, а з іншого - принципово нове предметне "наповнення" складових балансу (активу, пасиву, їх розділів) та новітнє тлумачення сутності типів вказаних змін» [5].

Г. Кірейцев наголошує, що саме вирішення проблеми екологічного виміру господарської діяльності забезпечить гармонізації відносин людини до природних факторів її буття.

Методологічний аспект обліку біоенергетичних (відновлювальних) активів висвітлений В. М. Жуком у монографії «Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки».

Запропонована Організацією Об'єднаних Націй у 1993 р. концепція побудови екологічних рахунків SEEA (System for integrated Enviromental and Economic Accounting) не повністю враховує вимоги сталого розвитку. У зв'язку з цим зростають потреби створення моделі обліку, яка б задовольняла інформаційні потреби аналізу процесів сталого розвитку і водночас була адекватною принципам фізичної економії.

Цілі статті. Модифікація бухгалтерського балансу на засадах фізичної економії с урахування принципів сталого розвитку.

Виклад основного матеріалу. Суспільний розвиток, а особливо розвиток його економічної сфери, це нескінченний процес, який полягає в зміні теорій, формацій, цивілізацій. Зміна зовнішнього середовища потребує відповідних змін в системі бухгалтерського обліку, задля його ефективного функціонування та надання актуальної та адекватної діючій економічній системі інформації, яка представлена в бухгалтерському балансі. Етапи розвитку бухгалтерського узагальнення представлені на рис. 1.

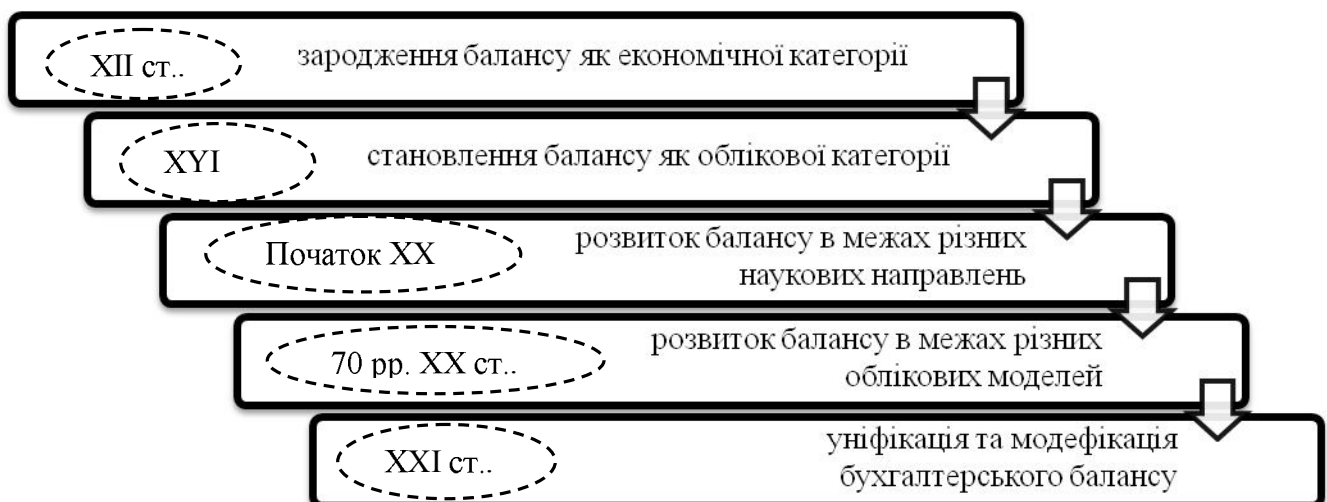

Рис. 1. Етапи розвитку бухгалтерського балансу

Баланс – формалізований вираз результатів діяльності підприємства та основне джерело забезпечення інформаційних потреб управління. Між кожним етапом розвитку бухгалтерського балансу були логічні протиріччя в його побудові та протиріччя інтересів учасників господарських процесів, які вирішували різні задачі.

Баланс відповідає тільки на два питання: яке фінансове положення та який фінансовий результат. Тому існують дві трактовки балансу: статистичного та динамічного. Статичний баланс призначений для оцінки майна підприємства, і головна ідея теорії статичного балансу полягає у порівнянні наявного майна з боргами; в основу теорії динамічного балансу покладено засади визначення реального результату та ефективності господарської діяльності підприємства (звідси виділення доходів і витрат майбутніх періодів, резервів подальших витрат і платежів тощо).

Ми оцінюємо успіх економічного розвитку головним чином по кількості грошей, який воно приносить. В розрахунок не включаємо повну вартість природних ресурсів та повну вартість погіршення стану навколишнього середовища. В даний час інформація про стан навколишнього середовища ще вкрай слабо використовується в економічній політиці, частіше превалюють інтереси тимчасової вигоди.

В основі будь-якої господарської діяльності лежить використання природного фактору. Згідно першого закону термодинаміки, енергія не утворюється і не знищується, а тільки змінює свою форму. Всі речовини, які використовуються в господарській діяльності, спочатку вилучаються з природного середовища та знову повертаються зворотно в навколишнє середовище. Але в економічній теорії це не враховується. Виснаження природного середовища розглядається як екстернальне. Таке уявлення лежить в основі сучасної економічної парадигми про економіку, як кругообігу продуктів (товарів та послуг) і доходів між господарствами, фірмами та ринками продуктів і праці. В цій схемі потоків випускається з уваги той факт, що крім кругових потоків існують колосальні потоки речовин та енергії, які рухаються з природного середовища в економічне в протилежному напрямку. Тому необхідно розглядати економіку не як сукупність замкнутих потоків, а як фізичну підсистему навколишнього середовища, яка має обмеження росту.

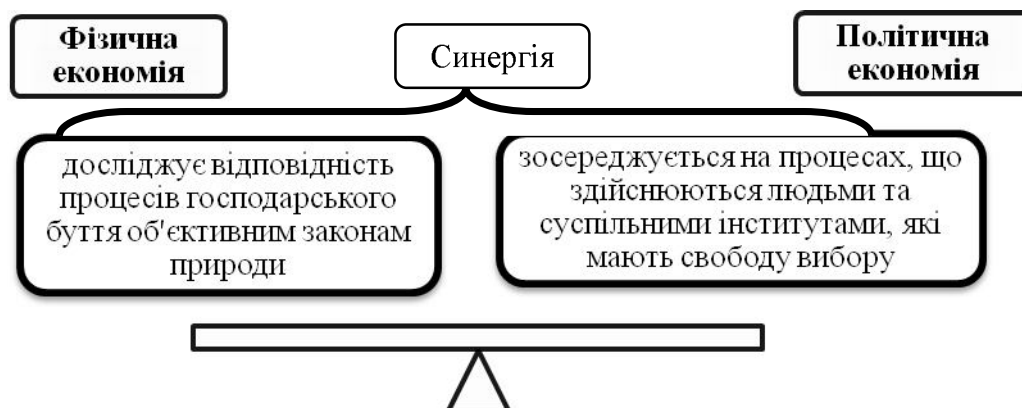

Рис. 2 Порівняння двох ідей

Фізична економія досліджує відповідність процесів господарського буття об'єктивним законам природи, а політична економія зосереджується на процесах, що здійснюються людьми та суспільними інститутами, які мають свободу вибору (рис.2). Очевидно, на схожості цих складових має базуватися гармонійний синтез цілісного економічного знання, а їх розбіжності зумовлюють необхідність підпорядкування політичної економії фізичній. Саме синергетика стає своєрідним мостом у цьому процесі. Синергетика — це погляд на господарські операції з точки зору дії законів природи.

Враховуючи це, прийнятними слід вважати сценарії сталого розвитку, що поєднують переважання нагромадженої живої речовини (енергії прогресу) над витраченими ресурсами (ентропією) з одночасним запобіганням створенню загроз для задоволення потреб майбутніх поколінь (рис.3).

Рис. 3. Запобігання загроз для задоволення потреб майбутніх поколінь

Критерії сталого розвитку, як правило, визначаються не в термінах збереження функцій навколишнього середовища, а в термінах підтримання (не зменшення в часі) цінностей загального об'єму багатства, тобто активів.

За теорії фізичної економії тільки біоенергетичні активи (відновлювальні) забезпечують життя на землі. Біоенергетичні ресурси – гумус, зерно, солома, худоба, гній.

Згідно П(С)БО 1 активи – ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до отримання економічних вигод у майбутньому. Активи навколишнього середовища можна по аналогії визначити як об'єкти, які виконують функції навколишнього середовища. Для того, щоб економіка задовольняла вимоги сталого розвитку, необхідно, щоб вона не спонукала до зменшення об'єму кожного виду природних активів. Узгодженість господарської діяльності з навколишнім середовищем потребує виділення в бухгалтерському обліку нових напрямлень обліку. До них відносяться [2]:

- ✓ кадровий, соціальний та фізичний капітал;
- ✓ природно-ресурсні, біологічні та відновлювальні активи.

Це дозволить вирішити назрілі завдання з інформаційного забезпечення якісного управління та розбудови економіки гармонійного (сталого) розвитку.

Отже, біоенергетичні (відновлювальні) активи мають бути представлені у балансі окремими статтями.

Проф. В. Шевчук пропонує в активі модифікованого балансу відображати: джерела відтворюваних і невідтворюваних ресурсів (розділ I); акумульовані, нагромаджені та створені людьми блага (розділ II); видобуті із надр копалини і заподіяна природі та людям шкода (розділ III). У відповідних розділах пасиву модифікованого балансу відображати: загальнолюдську власність (власність усіх поколінь) (розділ I); власність сучасних поколінь (розділ II); позики, взяті минулими та сучасними поколіннями у прийдешніх поколінь (розділ III) (Рис. 4).

Таким чином, предметом інформаційного відображення у модифікованому балансі є: з позицій фізичної економії - поновлювані та непоновлювані ресурси, антиентропійні та ентропійні процеси (актив), а з позицій політичної економії - економіко-правові відносини між певними суб'єктами (групами суб'єктів) з приводу нагромадження та споживання благ (пасив). Такий підхід дозволяє за допомогою модифікованого на викладених засадах балансу та основних типів змін у ньому описувати та аналізувати статичну і динамічну аналіз соціально-економічних процесів відповідно до вимог сталого розвитку. [5]

Рис. 4 Модифікований баланс

Таблиця 1

Порівняння балансів

Категорії	Трактовка балансів		
	Статистична	Динамічна	Модифікована
Юридична	Майно та її належність	Зміна прав та зобов'язань	Відповідальність за майбутні покоління
Економічна	Засоби та джерела	Кругообіг капіталу	Кругообіг енергії

Визначальним напрямом формування інформаційного забезпечення аналізу процесів сталого розвитку стає модифікація бухгалтерського балансу на засадах фізичної та підпорядкованої її вимогам політичної економії. У зв'язку з цим слід підкреслити, що з позицій фізичної економії джерела економічного зростання знаходяться виключно в реальному секторі економіки.

Висновки. Необхідність досліджень щодо модифікації балансу обумовлюється тим, що інформаційний потенціал звітності об'єктивно не висвітлює реальний стан процесів сталого розвитку. Перспективою подальших досліджень у розвитку теорії балансу можна вважати розширення її формату соціальними і екологічними показниками.

Концептуальні засади звітності зі сталого розвитку повинні ґрунтуватися на взаємопов'язаній основі "тримірних" показників діяльності підприємства - фінансових, соціальних і екологічних.

Список використаної літератури

1. Вернадский В.И. Учение о переходе биосферы в ноосферу, его философское и общенаучное значение / В.И. Вернадский.- М.: Философское общество СССР, 1990. - Т. 1. - 236 с.
2. Жук В.М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економік В.М. Жук . – К.: ННЦ «ІАЕ», 2009 - 648 с.
3. Руденко М.Д. Енергія прогресу: нариси з фізичної економії [Текст]. – 2-ге вид. допов. / М.Д. Руденко. – Тернопіль: Джура, 2005. – 412 с.
4. Кірейцев Г.Г. Бухгалтерський облік та науковці, що генерують ідеї його розвитку / Г.Г. Кірейцев // Бухгалтерія в сільському господарстві. - 2008. - № 20. - С. 3-7.
5. Шевчук В.О. Теоретико-методологічні аспекти аналізу процесів сталого розвитку / В.О. Шевчук [Електронний ресурс] // Актуальні проблеми економіки. visnyk.sumdu.edu.ua/archiv/2008/2_2_econ/26_